

הביב הנוראי

הוא גם מאפשר להפריך כמה וכמה טענות מנוכחות.

דברי בורגיבה: העיקר והטפל

אין אנהנו עומדים עתה בפתח שלב ג'. אנו רחוקים ממש ממש — הן בישראל, הן בארצות-ערב. אנו עומדים — אולי! — בראשית שלב א'. זוהי משמעותו הגדולה של מיבצע בורגיבה. אילו עמדנו בפתח שלב ג', היתה חשיבות רבה לפרטי תוכנית-השלום של בורגיבה. היינו שואלים את עצמנו, בכל הרצינות: האם אנחנו יכולים לקבל פרט זה או אחר? האם אנחנו צריכים לחתום מכל בכל, או לראות בו בסיס למו"מ? אולם, כיום, שאלות אלה בלתי-רלוונטיות. אנו עומדים בפתח שלב א'. משמע: מנהיג ערבי מדבר אל הערבים על שלום, מבקש להחזיר ללבם את הצורך להכיר בקיום ישראל.

עצם הדרישה הזאת היא מהפכה עצומה. אילו קם היום משה דיין ודרש להחזיר לישראל מיליון ורבע פליטים ערביים, היה זה כאין וכאפס לעומת מהפכה זו.

זה העיקר. כל השאר הוא טפל. ברור ששחר-שלום ערבי, המבקש לחולל מהפכה כזאת בלב הציבור הערבי, ישחמש בכל הנימוקים העשויים לסכר את האוזן הערבית. הוא לא יגיד: "אני אוהב את ישראל". הוא יגיד: "הלוואי ויכולנו להשמיד את ישראל, אבל אי אפשר. לכן דרוש שלום". או: "גדרוש את גבולות החלוקה. אם לא יסכימו, לא תפסדו, ומצבנו הבינלאומי ישתפר".

כל שוחר-שלום בישראל יבין סיגנון זה על נקלה. כי כל אחד מאיתנו השתמש, במאות ויכוחים פומביים, בנימוקים דומים כדי להמתיק את גולת-השלום למאזינים שחונכו לשינאת-הערבים ולאמונה במלחמה הבלתי-נמנעת.

ניקח דוגמה מעשית יותר: כאשר עשה מאיר יערי השבוע מעשה אמין והתווה תוכנית-שלום מטעם מפ"ם, לקח גם הוא בחשבון את תגובת הציבור הישראלי, הסתפק בניסוחים שהציבור יכול לעכל אותם בשלב הנוכחי.

יערי יודע, כמובן, ששום מנהיג ערבי לא יסכים לתוכנית זו בדיוק כלשונה. כך יודע גם בורגיבה כי שום מנהיג ישראלי לא יסכים לתוכניתו שלו כלשונה. אבל יערי מדבר אל העיבריים, ובורגיבה אל הערבים. שניהם נוקטים קו גבוה, כשמטרתם ליצור אווירת שלום בקרב עמיהם.

כל זה הוא בבחינת אל-בית למי שהתנסה, ולו אך במעט, בפעולה למען השלום במרחב. ואולי אין פלא בכך שהדבר אינו מובן כלל וכלל למנהיגי ישראל. כי להם חסר נסיון זה לחלוטין.

מדוע פועל בורגיבה למען השלום, מדוע הח" ל פעול דווקא עכשיו? איך מבקשת ממשלת ישראל לחבל ביוזמתו — ולמה? על כך בהמשך סידרה זו.

מבקש לשים קץ למלחמה בישראל, אלא רק להעתיקה זמנית מן הזירה הצבאית למדינית. דעה זו הושמעה, בנוסח זה או אחר, עליידי גולדה מאיר ומנחם בגין, שמעון פרס ואבא אבן, עתוני מפא"י ועתוני הערב, ורוב שרי הממשלה שהשתתפו השבוע בדיון בישיבת הממשלה.

אין טעם שנפקק בכנותם של כל האנשים הטובים האלה — אם כי אחדים מהם משתמשים בטיעון כזה כדי לפנות על מגמות הנוגדות את השלום בתור שכזה. אך לא כוונת הטוענים היא הקובעת, אלא תוכן הטיעון.

הוא מבוסס, לדעתי, על אייבהנה מוחלטת של הנעשה במרחב.

ועל כן הוא יכול להשפיע — ואכן משפיע — על אזרחים רבים, אשר להם בוודאי לא הוקנתה מעולם הבנה כזאת.

שלושה שלבים לשלום

ל המדבר על השלום במרחב כאילו היה דבר אקטואלי, היכול להתבצע מחר בבוקר, "אילו הערבים רק רצו בכך", הרי הוא כסיל או רמאי.

המכשולים העומדים בדרכו של השלום הם עצומים. יש מישקע עצום של שינאה רדדית משני הצדדים — גלויה יותר אצל הערבים, אך לא פחות עמוקה אצל היהודים. ישנן בעיות מעשיות המורות ביותר, כגון בעיית-הפליטים. יש מצב פנים-ערבי ופנים-ישראלי המפריע לשלום. ויש התערבות מן החוץ.

לכן מוכרחה כל מיתקפת שלום להתחלק לשלושה שלבים:

● **שלב א': הכשרת הקרקע הפסיכולוגית.** בשלב זה יש ליצור אווירת-שלום בקרב הערבים, ורק מגה"גים ערביים יכולים לעשות זאת. אותה שעה יש ליצור אווירת-שלום בקרב הישראלים, ורק מנהיגים ישראלים יכריזו על שעות זאת.

במילים אחרות: בשלב זה של "הכשרת הלבבות" מדבר שוחר-השלום הערבי אל הערבים, ושחר-השלום העיברי אל העיבריים. הם יכולים לעזור איש לרעהו רק בעקיפין, על-ידי הוכחת העובדה ש"יש עם מי לדבר בצד השני".

● **שלב ב': הכשרת הקרקע הפוליטית.** אחרי שכבר נוצרה בשני המחנות אווירה המאפשרת את השלום, וקמו שתי הצדדים ממשלות המסוגלות לפעול למענו, יש להפסיר את המצב הפוליטי על-ידי שורה של מיבצעים משולבים. כלומר: יש להשיג הסדרים חלקיים בבעיות שור, נות, כגון הפליטים, עצירת מירוץ-החימוש, תיאום מדיניות-החוץ, ועוד.

● **שלב ג': השגת השלום הכולל.** תיאור זה (שהוא בהכרח סכמטי) מאפשר את שיבוץ יוזמתו של בורגיבה במקומה הנכון — וגם את הבנת מהותה ופרטיה.

רוח רעה מהלכת אימים על המרחב השמי — הרוח הרעה של אל-ח'ביב בורגיבה.

כל המישטרים הקיימים במרחב עשו ידיאחת למלחמת-מזונה עד חרמה על הרוח הרעה הזאת — גמאל עבדאל-נאצר וגולדה מאיר, אליהראם ומעריב, גנראל חאפז וגנראל דיי, בן-בלה ובגין, אל-טוקירי ואשכול.

אי המנהיג הערבי שלא נתן דופי בבורגיבה, שטוכן ציוני הוא? אי המנהיג הישראלי שלא חדר והסיה, כלפי בורגיבה, את האשמה המכתימה שהוא זומם להרוס את ישראל?

המיפנה של עבד-אל-נאצר

ל הנצל הוא, כמובן, פארוויה על המאניפסט הקומוניסטי של מארכס ואנגלס. אך קשה שלא להשתמש בטכסט זה.

כי אכן זוהי העובדה הבולטת ביותר במרחב השמי כרגע: נוצר שיתוף-פעולה אוטומאטי בין השוביניזם הערבי והכפחוניזם הישראלי.

שני הקצוות נוגעים זה בזה. אביירי המלחמה בשני המחנות פועלים במשותף נגד שוחר-השלום בשני המחנות.

בצד הערבי חל השבוע המיפנה המכריע. אחרי כמה שבועות של אי-התקפה, שהתפרשה (בצדק) כהסכמה אילמת ל"יוזמת בורגיבה, ציונה עבד-אל-נאצר לשנות את הקו. המכונה הפוליטית והתעמולתית האידירה שלו פתחה בהתקפה של חתירסן על בורגיבה הבוגד.

מדוע התאפק עבד-אל-נאצר עד כה? התשובה היא, קרוב לוודאי: הוא היה מעוניין בהפגה מסוימת של המתחות לאורך גבולות ישראל. אין הוא מעוניין במלחמה על יובלי-היחרן, כי אין הוא רוצה לחשו לעזרת הסורים.

לכן, כל עוד פעל בורגיבה במסגרת המצומצמת של הפגת-מתיחות זמנית, שתקף קאהיר.

אולם בורגיבה לא הסתפק בכך. יוזמתו קיבלה תנופה בינלאומית אדירה, הדהדה בעולם. לכל בר-ידעת (מחוץ ל"ישראל) ברור כי בורגיבה אכן רוצה שלום, כדי להשמיט מידי עבד-אל-נאצר את הדגל האנטי-ישראלי, אשר מתחתיו הוא מנסה להקים את שלטונו המונולטי במרחב.

מסע-השלום של נשיא-תוניסיה הפך סכנה לשאיפתו זו של הנשיא המצרי. עוד ועוד, בהמשך הרברים, על הפונקציה של ישראל במאבק הפנים-ערבי. נסתפק כאן בציון העובדה שעבד-אל-נאצר הכריז מלחמה על בורגיבה, וכי מלחמה זו תיערך סביב השאלה: היכולים הערבים להשלים עם ישראל?

במלחמה זו זכתה, זוכה ותזכה מצריים כי פיוע מכריע מצד ממשלת ישראל.

המיפנה של אשכול

מטעם באותה שעה בה חל המיפנה של קאהיר נגד בורגיבה, חל מיפנה דומה בירושלים.

במקום הניגומים והפיטפוסים, שציניו את התגובה הראשונה (ראו עמודים 12-13), החל מסע ישראלי מכוון נגד בורגיבה. הוא היה פחות גלוי ממסעו של עבד-אל-נאצר, אך הוא לא היה פחות תכליתי ואפקטיבי.

הוא נקרא "מפעייה-סברה לעמדת ישראל", והחל בישראל עצמה עוד לפני שהחל ברחבי העולם.

לעמדה זו של ממשלת ישראל יש סיבות רבות. הן נוגעות לאינטרסים מפלגתיים וכלכליים, להיערכות המדינית הפנימית והחיצונית, למישקע פסיכולוגי ולרדק הרעיוני, לשיגרת המעשים ולהרכב האישי של השלטון. ננסה לנתח סיבות אלה בהמשך הסיידרה.

לפי שעה עלינו להתמודד עם הטענות הגלויות, כפי ש' הושמעו בישיבת הממשלה, במאמרים הראשיים של עתוני-המלחמה ובהכרזות האופוזיציה הלאומנית. אפשר לתמצת אותן:

- **בורגיבה מסוכן יותר מעבד-אל-נאצר.** כשעבד-אל-נאצר משמיע איומי מלחמה, הוא מגביר את הכוונות הכפחוניות בישראל ומעמיד את מעצמות-המערב על הסכנה הצפויה לישראל. כשבורגיבה מדבר על שלום, הוא מרדים את הציבור הישראלי ופוסר את מעצמות-המערב מן החובה המצפונית לדאוג לבטחון ישראל.
- למעשה אין בין קאהיר ותוניס אלא הבדל טכסטי. קאהיר מדברת על הצורך בהשמדת ישראל. תוניס מעמידה פנים שהיא מוכנה להכיר בקיום ישראל, אך מעמידה תנאים שישראל אינה יכולה לקבלם.
- בורגיבה מגלה את קלפיו כאשר הוא תובע מישראל לחזור לגבולות החלוקה ולקבל חזרה את הפליטים. קבלת תנאים אלה, פירושם השמדת ישראל, שלבים-שלבים.
- אם ישראל לא תקבל את תנאי בורגיבה, יהיה מצבה רע הרבה יותר מכפי שהיה קודם לכן. העולם עלול להתפתח ולהאמין כי הערבים רוצים שלום, וכי ישראל מפ' רעה לשלום. המעצמות עלולות לסרב למכור נשק לישראל ולהימנע מלתמוך בה בזירה הבינלאומית.
- זוהי בדיוק כוונתו של בורגיבה. הוא כפסיפן מוכשר יותר מעבד-אל-נאצר. אין הוא

"א ש"